

Ольга Михайлівна БОНДАРЕНКО

к.е.н., доцент, Національний авіаційний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6546-7336>

e-mail: bondarenko_olga_@ukr.net

Анжеліка Володимирівна ГАЛКІНА

студентка, Національний авіаційний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-7491-474X>

e-mail: 4059954@stud.nau.edu.ua

Ірина Віталіївна ТРУШ

студентка, Національний Авіаційний Університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3286-3279>

e-mail: 5675284@stud.nau.edu.ua

ВПЛИВ ЗОВНІШНІХ ТА ВНУТРІШНІХ ЗАГРОЗ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВА

Статтю присвячено актуальним питанням впливу зовнішніх (внутрішніх) загроз на економічну безпеку суб'єкта господарювання та можливого настання банкрутства підприємства. Ця тема є дуже актуальною, оскільки підприємства України, починаючи з 2020 р., перебувають під постійним впливом різноманітних факторів та загроз, що може призвести до непередбачуваних наслідків роботи підприємства. Тому протягом всієї господарської діяльності власники підприємства (керівний склад) повинні постійно проводити комплекс робіт для передбачення кризових ситуацій, застосовувати заходи для розрахунку оцінки рівня економічної безпеки та надавати пропозиції з проведення санаційного аудиту задля запобігання банкрутства підприємства.

Ключові слова: загроза, фінансова стійкість, економічна безпека, банкрутство, економічний потенціал, складники економічної безпеки

ВСТУП

У своїй господарській діяльності кожне підприємство має бажання отримати прибуток як показник фінансової незалежності та економічної безпеки підприємства. Для отримання зазначених результатів суб'єкт господарювання проводить постійний аналіз всіх складників, які мають вплив на них.

Залежно від виду діяльності на кожному підприємстві є особливості господарських процесів. Тому перелік складників економічної безпеки потрібно з'ясувати з урахуванням їх впливу. Особливу увагу потрібно надавати загрозам, які негативно можуть впливати на рівень фінансової стійкості підприємства та його економічної безпеки.

На відміну від внутрішніх загроз, які можна спрогнозувати та попередити їхній негативний вплив, зовнішні загрози, передбачити дуже складно. На жаль, останні три роки підприємства Україна працюють під постійним впливом зовнішніх загроз, що, зі свого боку, призводить до втрачання економічного потенціалу та можливого настання банкрутства підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання економічної безпеки підприємства є досить актуальним в теперішніх умовах господарювання. Дослідження у цьому напрямі проводили українські економісти-науковці: І.В. Колодяжна, К.А. Букріна, Л.А. Кургузенкова, Л.О. Пашнюк, В.М. Антоненко та ін. На жаль, реалії сьогодення призводять до загроз економічної безпеки підприємства з подальшим настанням банкрутства та потребують додаткового дослідження.

МЕТА статті – дослідження впливу зовнішніх та внутрішніх загроз на економічну безпеку українських підприємств.

РЕЗУЛЬТАТИ

У сучасних умовах господарювання українські підприємства постійно відчувають вплив різноманітних внутрішніх та зовнішніх факторів. У дослідженні нами з'ясовано, що є фактори впливу на розвиток підприємства, які:

– призводять до підвищення рівня економічного потенціалу підприємства (отримання прибутку, зменшення розміру дебіторської та кредиторської заборгованості, збільшення кількості контрагентів-покупців тощо);

– несуть загрозу стосовно втрачання фінансової стійкості, призводять до різкого падіння рівня економічної безпеки та можливого настання банкрутства підприємства (отримання збитку, зменшення платоспроможності та ліквідності, загальний розмір кредиторської заборгованості переважає над дебіторською тощо).

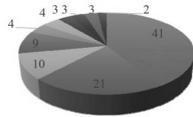
Вважаємо помилкою управлінського складу не надавати належної уваги факторам, які позитивно впливають на розвиток підприємства. На нашу думку, незалежно від виду впливу фактору на його економічний стан, адміністративному апарату потрібно постійно проводити їх аналіз для запобігання втрачених можливостей та невиявлених резервів.

На жаль, серед зовнішніх факторів є фактори, негативний вплив яких заздалегідь неможливо передбачити та прорахувати. Протягом останніх трьох років такими факторами є світове розповсюдження COVID-19 та військові дії на території України.

Проведені аналітичні дослідження М. Городенко встановили, що найбільший негативний вплив у 2020 р. стосовно обсягів виробництва зазнали галузі: видобуток вугілля – на 14,8 %, текстильне виробництво та виробництво одягу і взуття – на 9 %, машинобудування – на 19,9 %, випуск комп'ютерної продукції – на 29,6 %

та транспорту – на 27 % [1]. Крім того, більше ніж 10 тис. юридичних осіб внаслідок складних фінансових умов вимушено ліквідували свій юридичний статус. Протягом зазначеного карантинного року сфери, в яких відбулось закриття ФОПів, наведено на рис. 1 [1].

За статистичними даними Київської школи економіки (KSE) найбільшою непередбаченою зовнішньою

- Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту
- Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами
- Діяльність у сфері радіомовлення та телевізійного мовлення
- Авіаційний транспорт
- Тимчасове розміщення
- Діяльність у сфері спорту, організування відпочинку та розваг
- Водний транспорт
- Оброблення деревини та виготовлення виробів з дерева
- Діяльність із забезпечення стравами та напоями
- Виробництво одягу

Рис. 1. Сфери діяльності ліквідованих ФОПів у 2020 р., %

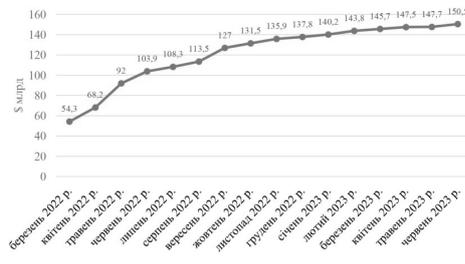

Рис. 2. Динаміка сукупної оцінки прямих втрат економіки України за період з 24 лютого 2022 р. до червня 2023 р.

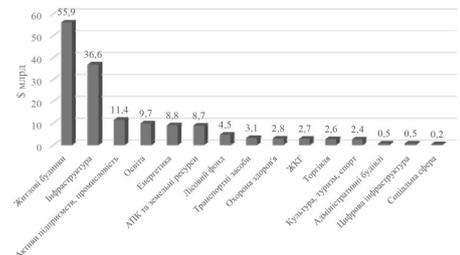

Рис. 3. Загальна оцінка збитків інфраструктури за галузями у грошовому вимірі (станом на червень 2023 р.)

Однією з найбільш зруйнованих є сфера інфраструктури: транспортна інфраструктура, дорожнє господарство, залізнична інфраструктура, авіаційна та портова галузі. Підлив Каховської ГЕС призвів до застоплення угідь, внаслідок чого сільськогосподарські підприємства мають неочікувані величезні економічні втрати. Інші підприємства, які опинились в межах розтоку води Каховського водосховища, поновити неможливо, і вони залишилися без свого бізнесу.

Проведене дослідження KSE зазначає, що втрата активів бізнесу за попередніми оцінками – 11,4 млрд дол., а пошкодження та зруйнування великих (середніх) підприємств та державних компаній складає 426 суб'єкта господарювання [2].

Внаслідок знищення житлового фонду громадяни України вимушено змінили місце свого проживання. Значна їх кількість виїхали закордон та перемістились на тимчасове проживання в більш безпечні райони. На жаль, внаслідок таких подій економіка України переживає негативний вплив міграції населення. Внаслідок чого до складників економічної безпеки підприємств України можна включити міграційну безпеку, яку до повномасштабного вторгнення ніхто не розглядав як фактор (показник), який на неї впливає.

З початку повномасштабного вторгнення держава намагалась максимально підтримувати бізнес. Внаслідок чого запроваджено державну програму релокації бізнесу та зменшення податкового навантаження шляхом переведення за бажанням власників підприємств з єдиного податку (ЄП) до пільгового оподаткування (2 %). Починаючи з квітня 2022 р. понад 340 тис. підприємств та ФОПів скористались цією можливістю. Але за передбаченою угодою з МВФ Верховною Радою України прийнято Закон № 3219-IX, на підставі якого надання пільгового оподаткування з 1 серпня 2023 р. припинено.

Тому для новостворених підприємств та бізнесу, який перебував на пільговому оподаткуванні, зазначений Закон висуває такі вимоги [3]:

– платник 2% ЄП має право подати заяву про відмову від застосування 2% ЄП. Крім того, суб'єкт господарювання повинен вказати, на яку систему опо-

даткування він бажає перейти. Без подання заяви, а також за умови незазначення в ній бажаної системи оподаткування платника 2% ЄП автоматично переведуть на систему оподаткування, на якій він перебував до обрання 2% ЄП;

– новостворені суб'єкти господарювання, які починаючи з дня державної реєстрації обрали 2% ЄП, автоматично переведуть до платників ЄП 3 групи зі ставкою 5%;

– автоматичне відновлення прав і обов'язків платника ПДВ для тих суб'єктів, у кого реєстрацію платником ПДВ призупинено;

– надання платникам, які в 2023 р. перейшли з 2% ЄП на загальну систему, права перейти повторно в 2023 р. на спрощену систему за своїм вибором шляхом подання заяви. Водночас у разі подання заяви до 01.09.2023 р. такого платника вважатимуть платником ЄП з 01.08.2023 р.

Слід зазначити, що такі зміни для українського бізнесу в межах нормативно-законодавчої бази також стосуються і підприємств, які з березня 2022 р. скористались програмою релокації. Мета такої програми полягає у наданні фінансової, логістичної та консультативної допомоги держави у процесі переміщення бізнесу в більш безпечні регіони.

Згідно з даними Міністерства економіки України протягом півтора року війни державою [4]:

1) надано можливість релокуватись більше ніж 1450 підприємствам, з яких:

– 623 підприємства вже працюють на новому місці;

– 239 здійснюється пошук підходящої локації або способу транспортування;

– понад 650 підприємств, які планували релокувати свої виробничі потужності, відмовились від переміщення у зв'язку з деокупацією територій, на яких їх розташовано.

2) для проведення релокації обрано 16 областей, серед яких лідерами релокації є: Львівська (24%), Закарпатська (14,5%), Чернівецька (9,8%), Івано-Франківська (8,3%), Хмельницька (7,3%), Тернопільська (6,3%) область.

На відміну від зовнішніх загроз, внутрішні загрози є передбачуваними для підприємства. На нашу думку, основними внутрішніми загрозами суб'єкта господарювання може бути:

- недосконала організаційна структура підприємства;
- неякісна (необґрунтована) система управління підприємством;
- персонал без досвіду роботи;
- незабезпеченість інформаційної безпеки;
- відсутній захист комерційної таємниці;
- застарілі необоротні активи та технології;
- відсутність стратегічних планів розвитку підприємства тощо.

Список використаних джерел

1. Городенко М. Економіка карантину. Рейтинг. Бізнес в офіційних цифрах. URL: <https://rating.zone/ekonomika-karantynu/>
2. Загальна сума прямих збитків, завдана інфраструктурі України через війну, за підсумками червня 2023 року перевищила \$150 млрд. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-za-pidsumkami-cherwnya-2023-roku-perevishhila-150-mlrd/>
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану: Закон України від 30.06.2023 р. № 3219-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-IX#Text> (дата звернення: 15.09.2023).
4. Бережна Т. За рік війни в більш безпечні регіони релоковано 800 підприємств. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=a700c206-722a-4752-b5bb-78a1063ae9db&title=ZaRikViiniVBilsh>

References

1. Horodenko M. Economics of quarantine. Rating. Business in official figures. URL: <https://rating.zone/ekonomika-karantynu/>
2. The total amount of direct damage caused to the infrastructure of Ukraine due to the war exceeded \$150 billion as of June 2023. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-za-pidsumkami-cherwnya-2023-roku-perevishhila-150-mlrd/>
3. On amendments to the Tax Code of Ukraine and other laws of Ukraine regarding the peculiarities of taxation during martial law: Law of Ukraine dated 06.30.2023 p. № 3219-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-IX#Text>
4. Berezhna T. During the year of the war, 800 enterprises were relocated to safer regions. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=a700c206-722a-4752-b5bb-78a1063ae9db&title=ZaRikViiniVBilsh>

Olha BONDARENKO

PhD in Economics, Associate Professor, National Aviation University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6546-7336>

e-mail: bondarenko_olga_@ukr.net

Anzhelika HALKINA

student, National Aviation University

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-7491-474X>

e-mail: 4059954@stud.nau.edu.ua

Iryna TRUSH

student, National Aviation University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3286-3279>

e-mail: 5675284@stud.nau.edu.ua

IMPACT OF EXTERNAL AND INTERNAL THREATS ON THE ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE

The paper is devoted to topical issues of the influence of external (internal) threats on the economic security of the economic entity and the possible onset of bankruptcy of the enterprise. This topic is very relevant, since starting from 2020, Ukrainian enterprises are under the constant influence of various factors and threats, which can lead to unpredictable consequences of the enterprise's work. Therefore, throughout the entire economic activity, the owners of the enterprise (management) must constantly carry out a set of works to predict crisis situations, apply measures to calculate the assessment of the level of economic security and provide proposals for conducting a remedial audit to prevent the bankruptcy of the enterprise. It can be concluded from the conducted research that, unfortunately, the impact of external factors is very difficult to predict. And as the events of recent years show, they have a destructive nature for some enterprises. In order to prevent the negative impact of these factors, the state is conducting a number of comprehensive measures aimed at supporting business in these conditions. One of the factors that also has a negative external impact that cannot be influenced by the enterprise is population migration. More than 6,2 million citizens of Ukraine have left for the countries of Western Europe since the beginning of the full-scale invasion. And, unfortunately, as a sociological survey shows, most of them do not intend to return to Ukraine even after the end of the war. Therefore, Ukrainian enterprises may be at risk of losing a high-quality, trained and professional workforce. Regarding the internal threats of the business entity, it can be noted that these threats can and should be foreseen in advance in order to maintain a sufficient level of economic security and prevent the bankruptcy of the enterprise.

Keywords: threat, financial stability, economic security, bankruptcy, economic potential, components of economic security